

UNITED NATIONS HUMAN RIGHTS COUNCIL

መግለጺ አቦ መንበርን አባላትን አህጉራዊ ኮሚሽን ክሊላታት ሰብአዊ መሰላት ሕቡራት ሃገራት አብ ጉዳይ ኢትዮጵያ፡ አብ መበል 52 አኼባ ቤት ምክሪ ሰብአዊ መሰላት

መጋቢት 21, 2023

አይተ መሓመድ አትማን አቦ መንበር ዓለም ለኸ ኮሚሽን ክሊላታት ሰብአዊ መሰላት ኢትዮጵያ

ክቡር ፕረዚደንት፡ ክቡራት፡ ክቡራት ልኡካትን ተዓዘብትን፡

ብመሰረት ወሳኔ ባይቶ ሰብአዊ መሰላት 51/17 በዕለት 7 ጥቅምቲ 2022 ዓ/ም ዝተወሃቦ ዕማም አብ ምስላጥ ዝርከብ አህጉራዊ ኮሚሽን ሰብአዊ መሰላት አብ ኢትዮጵያ ሰራሕቲ ዝምልከት ነዚ ቤት ምክሪ ሓበሬታ ንምሃብ ዝተወሃባኒ ዕድል የቀንዮለን። ሓዲሽ አቦ መንበር ኮሚሽን ኮይነ እዩ ዘገልግል ዘለኹ። በዚ አጋጣሚ እዚ'ውን ንመሳርሕተይ ኮሚሽነራት ሚስትር እሰቴሼን ራትነር ካብ ሕቡራት መንግስታት አመሪካ ወ/ሮ ራዲካ ኩማራስዋሚ ካብ ሲሪላንካ እውን ከላልዮኩም ይደሊ። ከምቲ አባላት ሃገራት ዝፈልጡዎ እቲ ኮሚሽን ክልተ ዕጽፊ ዘለዎ ዕማም አለዎ- እዚ ድማ ካብ ሕዳር 2020 አትሒዙ ዝተፈጽሙ ጥሕሳት ሕገ አህጉራዊ ሰብአዊ መሰላት፡ሕገ ሰብአዊነት ከምኡ'ውን ሕገ ስደተኛታት ዝገልጽ ክሲ ምምርማርን ጸብጻብ ምሃብን ከምኡ'ውን ብዛዕባ ናይ መሰጋገሪ ፍትሒ ምክሪ ምሃብ እዩ። ነቲ ዝተወሃባና ዕማም አብ ፍጻም ምስ መንግስቲ ኢትዮጵያ ምሰቶም አብ ሕብረት አፈሪቃ ዘለው መሻርኽቲን ከምኡ'ውን ምስ ተዋሳኔቲ ሲቪላዊ ማሕበረሰብ ብቀጻሊ ኸንዓይ ጽዒርና ኢና።

እቲ ኮሚሽን ዝሓለፈ ዓመት አብ መስከረም ንመጀመርታ ግዜ ጸብጻቡ ናብ ላዕለዋይ ቤት-ምክሪ ካብ ዘቅርብ አትሒዙ ኩነታት ኢትዮጵያ ብፍልቀት መዲኡ አሎ። ብ2 ሕዳር ፌደራላዊ መንግስትን ህዝባዊ ወያኔ ሓርነት ትግራይን (ሕወሓት) ነቲ ንልዕሊ ኸልተ ዓመት ዝጸነሐ ዕጥቃዊ ጎነጽ አብ ሰሜናዊ ኢትዮጵያ አብ ዝርከባ ዘባታት ትግራይ፡ አፋር ከምኡ'ውን አምሓራን ንዝርከቡ ብሚልዮናት ዝቀዳጹ አንስትን፡ሰብኡትን ቈልዑን ዝጸለወን ተጸብኦ ደው ናይ ምባል ስምምዕነት ፈሪሞም። ካብቲ ግዜ እቲ አትሒዙ እቲ ዘባ ዓብዩን ፡ቀጻልን ግጭት ክንኪ ኸሎ ተራእዩ እዩ።

እቲ ኮምሽን ነቲ ተጽብኦ ደው ናይ ምባል ስምምዕነትን ነቲ ስዒቡ ዝመጸ ምስ ምትግባር እተተሓሓዘ ውዕላት ብሓጎስ ተቀቢልዎ እዩ። ብፍላይ ንሰብኣዊ መሰላት ንዕቅዑ ሰላማውያን ሰባት ፡ ናይ ሰብኣዊነት ሓገዝ ብዘይ ዓንቀፍቀፍ ንምርካብ ከምኡ ውን ተሓታትነት ንምስፍን ዝተኣተው መጽብዓታት ሓንጎፋይ ኢልና ኢና እንቅበሎ። እዚ ኮምሽን ከምዚኣም ዓይነት ጸዕርታት ኣብ መላእ ሃገር ቀጻሊ ንክኾኑ ብሃንቀውታ ይጽብ።

እቲ ስምምዕ ካብ ዝዛዘም ጀሚሩ መንግስቲ ፌደራል ብውሽጢ ዓዲ ዝውነን መሰጋገሪ መስርሕ ፍትሒ ቀዳማይ ስጉምቲ ዝህብ ተኸታታሊ ተበግሶታት ጀሚሩ ኣሎ። እዚ ድማ ኣብዚ እዋን'ዚ ኣብ መሰጋገሪ ፖሊሲ ፍትሒ ዝካየድ ዘሎ ምምኽኻር የጠቓልል። ምዕባላታት ንምግምጋም ኣንጊህና እኳ እንተኾነ፡ እዚን ካልኣት ሃገራዊ መስርሓትን፡ንኹሉ ዝሓቁፍ ፡ጾታ ዝምልስ ፡ ግዳይን ከምኡ ውን ውጻዕ መዓት ማእከል ዝገበረ ኣገባባት ተሓታትነት ፡ ሓቂ ምዝራብን ዕርቅን ፡ካሕሳ ከምኡውን ከምዚ ዝበለ ጥሕሳት/ሃሰያ ካልኣይ ንክይፍጸም ኣድለይቲ ፖሊሲታት ንምትካል ኣበርክቶ ክገብሩ ተስፍ ንገብር።

ክቡር ፕሬዝዳንት ኩቡራትን

እዚ ኣውንታዊ ምዕባላታት ብተዛማዲ ዝተመሓየሽ ጸጥታን እካ እንተሃለው፡ ካብ ሕዳር 2020 ጀሚሩ ኣብ ኢትዮጵያ ዝተፈጸሙ ዕምቆትን ስፍሓትን እቲ ጥሕሳት ክንርስዕ የብልናን። ናይ መሰከረም 2022 ጸብጻብና፡ እቲ ውግእ ኣብ ሕዳር 2020 ካብ ዝጀምር ንዳሓር፡ ኩሎም ወገናት እቲ ግጭት ገበናት ኩናትን ምግሃስን፡ ምግሃስ ሰብኣዊ መሰላትን ፈጻሞም እዮም ዝብል ርትዓዊ ምኽንያት ለኪቡ እዩ።

እዚ ኮምሽን ነዘም ጥሕሳታተ እዚኣም ከምኡ'ውን ድሕሪ ምፍራም ስምምዕ ሰላም ዝተፈጸሙ ተወሰኽቲ ጥሕሳታትን ግህሰትን ዝምልከት ጥርዓን ምጽርያን ይቅጽል ኣሎ። እዚ ኮምሽን፡ ንኸምዚ ዝኣመሰሉ ተግባራት ነጻ መርመራን ተሓታትነተን ኣገዳሲ ምኻኑ፡ ንውጻዕ መዓት፡ ግዳያትን ስድራቤቶሙን ፍትሒ ንምርግጋጽ ጥራይ ዘይኮነስ፡ ነቲ ኣብ መጻኢ ንዝፍጸም ግህሰታት ግህሰታትን ንምዕጋት ኣገዳሲ ምኻኑ የገልግሎ።

ብመሰረት ኣህጉራዊ ሕገ መንግስቲ ፌደራል ኣብ እዋን ግጭት ዝፍጸሙ ገበናት ተሓታትነት ናይ ምርግጋጽ ቀዳማይ ሓላፍነት ኣለዎ። ምስዚ ተኣሳሲሩ፡ ብመንገዲ ሚንስትር ፍትሕን ኣብ ሞንጎ ሚንስትረታት ዝካየድ ሓይሊ ዕምም ሓዊሱ፡ ከበድቲ ገበናት ፈጻሞም ዝበሃሉ ሰባት ንምጽራይ ንምኽሳስን ዝውሰዱ ዘለው ተበግሶታት ነስተብህል ኢና። መንግስቲ ፌደራል ኣብ ዙርያ እዘም ጸዕርታት ዝለዓለ ግልጽነት ከረጋግጽ ኣብዚ

መዳይ ምክሪ ንምሃብ ድልው ምኻና ንላቦ። ብሓይልታት ኤርትራ ዝተፈጸሙ ከበድቲ ጥሕሶታት ተሓታትነት ዝርከቡሉ መንገድታት ዘይምህላው ግና ስክፍታ ኣሎና እዩ።

ክቡር ፕረዚደንት ክቡራትን

ብዛዕባ ኩነታት ስራሕና ሓዲር ሓበሬታ ክህብ ፍቀዳለይ። ሓፈሻዊ ጉባኤ ነቲ ንኮሚሽን ዝቐረበ ባጀት ኣጽዲቐዎ፡ ኣብዚ እዋን'ዚ ድማ ሓይስቲ ኣባላት ሰራሕተኛታት ኣብ ምእታው ይርከቡ። ንመወዳእታ ግዛ ንቤት ምክሪ ሓበሬታ ካብ እንህብ ንደሓር፡ ቀዳምነታት መርመራናን እስትራቴጅናን ንምሕባር ምስ ዝተፈላለዩ መዳርግቲ ኣካላት ዝገበርናዮ ምምክኻር ቀጽልና ኣለና። ጂኦግራፊያዊ ስፍሓት ብዝምልከት ምርመራታትና ኣብ ክልላት ትግራይ፣ ዓፋር፣ ኣምሓራ፣ ኦሮሚያ ተፈጻሚ ምዃሩ ገበሃሉ ጥሕሶታት ዝምልከት እዩ። ብዛዕባ ስፍሓት ንምርምርም ፍጻሜታት ብዝምልከት፡ ብዘይካ'ቲ ኣብ ቀዳማይ ጸብጻብና ዝተዘተየሉ ከበድቲ ገበናት - ብፍላይ ኣብ ልዕሊ ሲቪላት ዝፍጸም መጥቓዕቲ፡ ጸታውን ጸታው መሰረት ዝገበረ ዓመጽ፡ ከምኡ'ውን ሰብኣዊ ሓገዝ ምክልከል- ንክልኦት ግህሰታት'ውን ንርኢ ኣለና፡ ከም ብዘይ ፍቓድ ምእሳር፡ ምግሃስ መሰላት ህጻናት፡ ከምኡ'ውን ጽልኢ ዝመልእ ዘረባ። ከምቲ ዕማምና ዝጠልቦ፡ ኣብ መሬት ኢትዮጵያ ዝንቀሳቐሱ ሓይልታት ኤርትራ ሓዊስካ፡ ብኹሎም ወገናት ተፈጻሚ ምዃሩ ገበሃሉ ጥሕሶታት ንምርምር ኣለና።

ክሰብ ሕጂ እዚ ኮሚሽን ምስ ግዳያት፡ ውጻዕ መዓትን ከምኡ'ውን መሰኻኽርን ዓሚቕ ቃለ መሕትት ኣካይዱ እዩ። እዚ ኣገባብ እዚ ብክፋት ምንጪ ምርመራን ከምኡ'ውን ጂኦ-ስፓትያል ሰተላትያዊ ምስሊ ትንተናን ዘማለኦ እዩ። ኣብ ርእሲ'ቲ ፍሉይን ኣብ መንጎ ወለዶታት ዘሎ ጽልዋ ግጭት ኣብ ህጻናት፡ ጸታዊ ኣረኣእያ ኣብ ምውህሃድ ሓያል ትኹረት ምሃብና ቀጺልና ኣለና።

ይኹን እምበር ክሰብ ሎሚ፡ ብተደጋጋሚ ሕቶታት እኳ እንተቐረቦ፡ መንግስቲ ኢትዮጵያ ዛጊድ ንመርማሪ ጋንታና ናብታ ሃገር ክኣቱ ዘይምፍቃዱ የሕዝነና። በዚ ምክንያት ድማ መብዛሕትኡ ስራሕና ካብ ርሑቕ እዩ ዝፍጸም ዘሎ። መንግስቲ ምስ ኮሚሽን ዘይምትሕብባር ዝወሰደ ውሳኔ ዳግማይ ክሓስቡ ኣትረርና ንላቦ። ብተመሳሳሊ ኣባል ሃገራት እዚ ኮሚሽን ናብ ኢትዮጵያ፣ ከምኡ'ውን ናብ ኢትዮጵያውያን ስደተኛታት ዘኣንግዳ ሃገራት ንክበጽሑ ኣብ ምምቕቓው ክሕግዛ ነተብብዕ።

ኮሚሽን፡ ብመሰረት ካብዚ ቤት ምክሪ ዝረኽቦ ዕማም ኣብ ምስላጥ፡ ኣብ ዙርያ'ቲ ንዝተፈጸመ ጥሕሶትን ግህሰትን ዝምልከት ሓቅታትን ኩነታትን - ኣብ ዝሓለፈ ይኹን ኣብ ቀጻሊ - ምምስራት፡ ከምኡ'ውን

ንቕጽልን መጻእን ጸዕርታት ተሓታትነት ንምድጋፍ ተበጻሒን ኣብ ጥቕሚ ዝውዕልን መርትዖታት ምእካብን ምዕቃብን ይቕጽል።

ብዛዕባ መሰጋገሪ ፍትሒ ዕማምና፡ ብፍላይ ምስ ኣህጉራውን ዘበውን ደረጃታት ብምኽባር፡ ነቲ ፖሊሲ ማዕቀፍ ብዝርዝር ብቐረብ ንርእዮ ኣለና። ንመንግስቲ ኢትዮጵያ፡ ንኮሚሽን ሃገራዊ ዘተ፡ ከምኡ'ውን ንክልኦት ውሽጣዊ መዳርግቲ ኣካላት ሞያውን ቴክኒካውያንን ምኽርታት ንምሃብ ዘለና ቃል ደጊምና ነረጋግጽ።

ምስ ኮሚሽን ሰብኣዊ መሰላት ኢትዮጵያን ቤት ፅሕፈት ላዕላዊ ኮሚሽነር ሰብኣዊ መሰላት ዘባ ምብራቕ ኣፍሪካን ብምትሕብባርን ሓበሬታ ምክፋልን ክህልዉ ዝኽእሉ መዳያት ንምዝታይ ብቐጻልነት ኣብ ቀረባ እዋን ተወሳኺ ምዕባላታት ክንርኢ ተስፋ ንገብር። ኣብ ሕብረት ኣፍሪቃ ዝርከባ ሃገራትን ካልኦትን እውን ኣብ ኢትዮጵያ ዘሎ ኩነታት ኣብ ምክትታል ዝርከባ ሃገራት ተራኪብና ኣለና።

ክቡር ፕረዚደንት ክቡራትን

መዛዘሚ ስምምዕ ሰላም ኣብ መንጎ መንግስትን ህወሓት ንቕድሚት ንምኽድ ኣገዳሲ ስጉምቲ እዩ። ቅድሚ ስምምዕ ሰላምን ድሕሪኡን ተፈጻሚ ዝተባህለ ግህሰት ምጽራይ ኣድላይነት፡ ንሰብኣዊ መሰላት ምሉእ ብምሉእ ብምኽባር ዘላቂ ሰላም ንምፍጣር ከም ቀደሙ ኣገዳሲ ኮይኑ ይቕጽል ኣሎ። ምስቶም ውጻዕ መዓትን፡ ግዳያትን መሰኻኽርን ካብ ዝገበርናዮ ርክብ ዝመጽእ ዘሎ ኣዚዩ በርቱዕ መልእኽቲ፡ ብዛዕባ እቲ ዝወረደም ጉድኣት ዝያዳ ንቕሓት ክህልዎም ዘለዎም ድሌት፡ ከምኡ'ውን ንዘላቂ ሰላምን ፍትሕን ድምጺ ዝህብ ጻውዒት እዩ። ብዙሓት ሰላምን ፍትሕን ክልተ ነንሕድሕዶም ዘደልድሉ ዕላማታት ምኺኖም ጽኑዕ እምነት ይገልጹ - እቲ ሓደ ብዘይ እቲ ካልእ ክህሉ ከምዘይክእል - እዚ ድማ ብክልቲኦም ማለት'ውን በቲ ኮሚሽንን እዚ ቤት ምኽርን ዝካፈሉዎ መርገጺ እዩ።

ሓደ ካብ ዓዲ ዝተመዘቢ ሰብኣይ፡ ንልዕሊ ዓመት ተኣሲሩ፡ ናብ ገዝኡ ክምለስ ዘይከኣለ ሰብኣይ ኣብዚ ቀረባ እዋን ከምዚ ኢሉና.

“ናብ ናይ ቀደም ህይወተይ ክምለስ እደሊ'ዮ፡ መጀመርታ ግን ሰላም ክርኢ ኣለኒ - ናብ ገዛይ ንምምለስ ውሑስ ክኸውን ኣለዎ፡ ኣብዚ ሕጂ እዋን ግን፡ ከምኡ ኣይኮነን። ድሕሪ ሰላም፡ ህይወትና ዳግማይ ክንሃንጽ ምእንቲ፡ ደገፍ - ሰብኣውን ካልእን ሓገዝ ዮድልየና። ደሓር ከኣ ፍትሒ ዮድልየና። እቶም ገበን ዝፈጸሙ

ዳግማይ ክገብርዎ ክኸእሉ የብሎምን። ኣብ መወዳእታ ንቕሓት የድልየና። ዓለም እንታይ ከም ዘጋጠመና ክትፈልጥ የድልየና። ክዝንጋዕ ኣይክእልን እዩ። ክንርስዕ የብልናን።”

የመስግን!